មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

នៅក្នុងអង្គបុរេជំនុំជម្រះនៃ
អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជា

នៅក្នុងបញ្ហានៃការធ្វើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដោយកាំង ហ្កេកអ៊ាវ (ឌុច)
ទៅនឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន
របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចុះថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧

សំណុំរឿងលេខ ០០២/១៤-០៤-២០០៦

សារណារបស់អ៊ែន ហាញឌុល ទីប្រឹក្សាច្បាប់របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា
ក្នុងនាមការបញ្ចេញយោបល់ផ្ទាល់ខ្លួន

៤ តុលា ២០០៧

សេចក្ដីសង្ខេប

សារណានេះត្រូវបានធ្វើឡើងតាមរយៈសេចក្ដីជូនដំណឹងជាសាធារណៈរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជា (អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ) ចុះថ្ងៃទី៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧ ដែលអនុញ្ញាតឲ្យមានការផ្ដល់សារណាដោយអ្នកមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្ដីដោយអនុលោមទៅតាមមាត្រា៣៣នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ។ សារណានេះនឹងដោះស្រាយការរកឃើញដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញដែលថា “ពួកគេមិនមានយុត្តាធិការដើម្បីសម្រេចភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួនកាលពីមុនរបស់ឌុច” ដោយតុលាការយោធាកម្ពុជាទេ ។ ដូច្នេះ សារណានេះមិនពិភាក្សាអំពីច្បាប់ដែលមានអនុភាពចំពោះការសម្រេចថាតើសិទ្ធិទទួលបានដំណើការជំនុំជម្រះត្រឹមត្រូវរបស់ឌុចត្រូវបានរំលោភឬអត់នោះទេ ហើយសារណានេះក៏មិនបញ្ចេញយោបល់ទាក់ទងនឹងថាតើឌុចមានសិទ្ធិទទួលបាននូវការដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំបណ្ដោះអាសន្នឬទទួលបានដំណោះស្រាយផ្សេងពីនេះនោះទេ ។

*ឌុចបានធ្វើបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ជំទាស់ទៅនឹងដីកាចេញដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដែលអនុញ្ញាតឲ្យមានការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នក្រោមវិធានផ្ទៃក្នុងនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ហើយឌុចក៏កំពុងស្វែងរក “ការដោះលែងភ្លាមៗ” ដោយគ្មានលក្ខខណ្ឌ ឬដោយបង់ប្រាក់ធានា ។ ដីកាឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នបានពិចារណាដល់ទ្រឹស្ដីចំនួនពីរ ដែលតាមរយៈនេះ ការឃុំខ្លួនកាលពីមុនរបស់ឌុចអាចទំនងជាបណ្ដាលមកពីអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ហើយតាមរយៈទ្រឹស្ដីទាំងពីរនេះអាចបណ្ដាលឲ្យអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញបាត់បង់នូវយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន ។ ដោយរកឃើញថា ទ្រឹស្ដីទាំងពីរនេះមិនមានអនុភាពអនុវត្តនៅក្នុងករណីនេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានចេញសេចក្ដីសម្រេចថា ពួកគេមិនមានយុត្តាធិការដើម្បីសម្រេចអំពីភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួនកាលពីមុនរបស់ឌុចនៅក្នុងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះពេលនេះទេ ប៉ុន្តែ មិនបានច្រានចោលនូវលទ្ធភាពដែលថា ឌុចអាចមានសិទ្ធិទទួលបាននូវដំណោះស្រាយនៅក្នុងសាលក្រមចុងបញ្ចប់នោះទេ ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានដោះស្រាយនូវទ្រឹស្ដីផ្សេងទៀតទេ ដូចជាថាតើឌុចត្រូវបានដាក់ឲ្យនៅក្រោមការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នដែល “មានប្រយោជន៍” របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។ ជាងនេះទៅទៀត ដោយសារពួកគេមិនបានពិនិត្យមើលអំពីចរិកគតិយុត្តរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញដែលជាស្ថាប័ន*sui generis* *ពួកគេមិនបានគិតដល់ថាតើវាមានកាតព្វកិច្ចដូចគ្នា ឬ ស្រដៀងគ្នាទៅនឹងតុលាការកម្ពុជាដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហារំលោភដំណើរជំនុំជម្រះនោះទេ ។ នៅចុងបញ្ចប់ យុត្តិសាស្ត្រទាំងតុលាការសិទ្ធិមនុស្ស និងសាលាជំនុំជម្រះក្ដីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិបានបង្ហាញថា សូម្បីតែការរំលោភសិទ្ធិរបស់ឌុចមិនបណ្ដាលមកពីអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក៏ដោយ នៅក្នុងការពិចារណាថាការឃុំឃាំងបណ្ដោះ*

អាសន្នត្រឹមត្រូវឬអត់ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានទាំងអំណាច និងកាតព្វកិច្ចនៅក្នុងការពិចារណាអំពីភាពស្របច្បាប់ និងរយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនកាលពីមុនរបស់ឌុច ។

អ្នកផ្តល់សារណា

បច្ចុប្បន្ន អ៊ែន ហាញ់ឌុល ជាទីប្រឹក្សាច្បាប់របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា នៅទីក្រុងភ្នំពេញ ប្រទេសកម្ពុជា ។ អ៊ែន ហាញ់ឌុល ធ្លាប់ធ្វើការជាមួយអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលទាក់ទងនឹងបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្ស និងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ អស់រយៈពេលជាង១០ឆ្នាំ និងជាសមាជិកនៃគណៈមេធាវីរបស់រដ្ឋកាលីហ្វញ៉ា នៅសហរដ្ឋអាមេរិក ។ យោបល់ដែលបញ្ចេញនៅក្នុងសារណានេះគឺជាយោបល់ផ្ទាល់ខ្លួន ហើយការយល់ឃើញទាំងនេះគឺមិនឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីទស្សនៈ ឬគោលនយោបាយរបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាទេ ។

I. ការទទួលខុសត្រូវរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញចំពោះការរំលោភការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នដោយតុលាការកម្ពុជាអាចអាស្រ័យលើលក្ខណៈគតិយុត្តរបស់ខ្លួន

ក. អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញជាតុលាការជាតិដែលមានលក្ខណៈអន្តរជាតិ

១. អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយយោងទៅតាមកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដែលបានបង្កើតជា“មូលដ្ឋានគតិយុត្ត និងគោលការណ៍ និងបែបបទសម្រាប់...សហប្រតិបត្តិការណ៍[របស់ពួកគេ]” ។ កិច្ចព្រមព្រៀងនេះត្រូវបានអនុម័តដោយច្បាប់កម្ពុជា និងត្រូវបានអនុវត្តតាមរយៈការអនុម័តច្បាប់បង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។ ដោយយោងទៅតាមកិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់បង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវបានបង្កើតឡើងជាផ្នែកមួយនៃ“រចនាសម្ព័ន្ធតុលាការកម្ពុជាដែលមានស្រាប់” ដោយ“មានជំនួយពីអន្តរជាតិ” ។

២. ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញជាតុលាការកម្ពុជាបង្កើតឡើងដោយយោងទៅតាមច្បាប់កម្ពុជា ។ ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនេះមានលក្ខណៈខ្លះៗដូចទៅនឹងតុលាការអន្តរជាតិ ។ ដោយសារមូលហេតុនេះ ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីកម្ពុជាលោកសុខ អាន បានហៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញថាជា“តុលាការជាតិដែលមានលក្ខណៈអន្តរជាតិ” ។ លោកឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីបានធ្វើការកត់សម្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញជា“តុលាការចម្រុះ ឬតុលាការកូនកាត់ដែលស្ថិតនៅក្នុងតុលាការជាតិ ប៉ុន្តែ មានប្រើប្រាស់ទាំងច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ មានចៅក្រម ព្រះរាជអាជ្ញារ និងបុគ្គលិកទាំងជាតិ និងអន្តរជាតិ និងប្រើប្រាស់ហិរញ្ញវត្ថុជាតិ និងអន្តរជាតិ” ។

៣. លក្ខណៈគតិយុត្តរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ទោះជាតុលាការជាតិ ឬតុលាការអន្តរជាតិ ឬជាអ្វីមួយនៅចន្លោះកណ្តាលនេះ គឺមានសារៈសំខាន់ណាស់ព្រោះវាអាចមានឥទ្ធិពលទៅលើបញ្ហាមួយចំនួនដែលអាចកើតឡើងនៅចំពោះអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនេះ ដែលរួមទាំងការទទួលខុសត្រូវរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងការដោះស្រាយចំពោះការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិរបស់លោកកាំង ហ្កេកអ៊ាវ (ឌុច) នៅខណៈពេលដែលបុគ្គលនេះត្រូវឃុំខ្លួនដោយតុលាការយោធាអស់រយៈពេល៨ឆ្នាំដោយមិនធ្វើការជំនុំជម្រះ ។ តាមការពិត នៅពេលចេញដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នឌុចដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានសង្កត់ធ្ងន់ថា បើទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ “ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងអង្គការតុលាការកម្ពុជា...[អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ]ជាស្ថាប័នឯករាជ្យមានរចនាសម្ព័ន្ធដាច់ដោយឡែកពីយុត្តាធិការជាតិដ៏ទៃទៀត” ។ ជាលទ្ធផល នៅក្នុងការសម្រេចអំពីសមត្ថកិច្ចនៅក្នុងការជំនុំជម្រះអំពីភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួនកាលពីមុនរបស់ឌុច សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានគិតដល់កាតព្វកិច្ចរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញជាតុលាការកម្ពុជាក្នុងស្រុកទេ ។

៤. នៅក្នុងការវាយតម្លៃអំពីលក្ខណៈគតិយុត្តរបស់តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាលីអូន ដែលត្រូវបានគេគិតថាជាតុលាការកូនកាត់ដូចគ្នាដែរ អង្គជំនុំជម្រះឧទ្ធរណ៍របស់តុលាការនេះបានគិតគូដល់ទិដ្ឋភាពមួយចំនួននៃទំនាក់ទំនងរបស់តុលាការពិសេសនេះទៅនឹងសហគមន៍អន្តរជាតិមុនពេលដែលចេញសេចក្តីសម្រេចថា តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាលីអូននេះជាតុលាការអន្តរជាតិ ។ អង្គជំនុំជម្រះឧទ្ធរណ៍របស់តុលាការពិសេសនេះបានកត់សម្គាល់ថា តុលាការពិសេសនេះជា “យុត្តាធិការថ្មីមួយមានដំណើរការនៅក្នុងមជ្ឈដ្ឋានច្បាប់អន្តរជាតិ” ដែល “មានសមត្ថកិច្ចជំនុំជម្រះ” តាមរយៈសន្ធិសញ្ញារវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងសេរ៉ាលីអូន ។ ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាលីអូននេះបានចេញសេចក្តីសម្រេចថា តុលាការនេះជា “ស្ថាប័នស្វយ័ត និងឯករាជ្យ” និងមិនមែនជាផ្នែកមួយនៃប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ក្នុងស្រុករបស់សេរ៉ាលីអូនទេ ។ បើយើងធ្វើការប្រៀបធៀបដូចដែលបានពិភាក្សាពីខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញគឺជាយុត្តាធិការថ្មីដែលបង្កើតឡើងដោយយោងទៅតាមកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងកម្ពុជាផង និងជាតុលាការកម្ពុជាដែលបង្កើតឡើងដោយយោងទៅតាមច្បាប់កម្ពុជាផង ។ ថ្វីបើអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានយុត្តាធិការពិសេស រចនាសម្ព័ន្ធឯករាជ្យ និងមានបុគ្គលិកអង្គការសហប្រជាជាតិក៏ដោយ ក៏ស្វយ័តភាពរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញពីប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌កម្ពុជាគឺមិនច្បាស់លាស់ទេ ។ ជាក់ស្តែង នៅខណៈពេលដែលច្បាប់បង្កើតតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាលីអូន យ៉ាងច្បាស់លាស់ បានផ្តល់ឲ្យតុលាការពិសេសនូវឧត្តមភាពយុត្តាធិការខ្ពស់ជាងតុលាការជាតិរបស់សេរ៉ាលីអូន ច្បាប់បង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិន

បានចែងអំពីទំនាក់ទំនងឋានានុក្រមរវាងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ និងតុលាការកម្ពុជាផ្សេងទៀតទេ ។ នៅពេលដែលតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាលីអូនអាចប្រើប្រាស់វិធានជាធរមានរបស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា និងអាចធ្វើវិសោធនកម្មវិធានទាំងនោះ ឬអាចអនុម័តវិធានថ្មីតាមការចាំបាច់ នីតិវិធីរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវតែ«ស្របទៅនឹងច្បាប់កម្ពុជា» ដោយមានការណែនាំពីវិធាននីតិវិធីអន្តរជាតិ តែនៅពេលដែលមានការខ្វះចន្លោះ[នៅក្នុងនីតិវិធីជាតិ] មិនច្បាស់លាស់នៅក្នុងការបកស្រាយ ឬនៅពេលមានបញ្ហាទាក់ទងទៅនឹងភាពសមស្របជាមួយបទដ្ឋាននីតិវិធីអន្តរជាតិ ។

៥. ចំណុចខុសគ្នាផ្សេងទៀតរវាងតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាលីអូន និងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ បានបង្ហាញអំពីកម្រិតនៃឯករាជ្យភាពរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញពីកម្ពុជា ។ ខណៈពេលដែលតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាលីអូនមាន«លទ្ធភាពអាចចុះកិច្ចព្រមព្រៀងជាមួយនីតិបុគ្គលអន្តរជាតិផ្សេងៗដែលគ្រប់គ្រងដោយច្បាប់អន្តរជាតិ» អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញហាក់ដូចជាមិនមានអំណាចបែបនេះទេ ។ អ្វីដែលគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ផងដែរនោះគឺការណ៍ដែលថា លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាលីអូនបានហាមឃាត់មិនឲ្យមានការផ្តល់ការលើកលែងទោសចំពោះបទឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិទៅឲ្យអ្នកដែលធ្លាក់មកក្នុងយុត្តាធិការរបស់តុលាការពិសេសនេះទេ ចំណែកឯអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញវិញបានចែងត្រឹមតែថា «វិសាលភាពនៃការលើកលែងទោស...ដែលត្រូវបានផ្តល់ឲ្យមុនពេលអនុម័តច្បាប់នេះ គឺនឹងត្រូវសម្រេចដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ» ។ នេះអាចបង្ហាញអំពីភាពមិនច្បាស់លាស់ដោយអង្គការសហប្រជាជាតិទាក់ទងទៅនឹងលក្ខណៈគតិយុត្តរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ដោយឡែកនៅក្នុងពេលថ្មីៗកន្លងមកនេះ អង្គការសហប្រជាជាតិបានប្រកាន់យកនូវគោលជំហររឹងមាំប្រឆាំងនឹងការផ្តល់ការលើកលែងទោសចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ ។ ចុងក្រោយបំផុត ខុសប្លែកពីតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាលីអូនដែរ ប្រសិនបើបុគ្គលិកអង្គការសហប្រជាជាតិ«ខកខានមិនបាន ឬបដិសេធន៍មិនចូលរួម» នៅក្នុងដំណើរការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ឬប្រសិនបើអង្គការសហប្រជាជាតិត្រូវដកការគាំទ្ររបស់ខ្លួនចេញពីអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ហើយមិនមានបេក្ខជនបទេសដើម្បីបំពេញតួនាទីទំនេរទាំងនោះ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាប្រហែលជាអាចរើសបេក្ខជនកម្ពុជាមកបំពេញជំនួស» ។ ច្បាប់បង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញបានមើលឃើញជាមុនអំពីលទ្ធភាពដែលថា នៅក្រោមលក្ខណ្ឌខ្លះ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញអាចបន្តដំណើរការរបស់ខ្លួនដោយគ្មានការគាំទ្រពីអន្តរជាតិ ឬដោយគ្មានបុគ្គលិកអន្តរជាតិ ។

៦. ម្យ៉ាងវិញទៀត អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ដូចតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាលីអូនដែរ ត្រូវបានគេគិតថាជាយន្តការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិមួយ ។ ឧទាហរណ៍ សាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការពិសេស

សម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាលីអូន បានបង្ហាញអំពីការណ៍ដែលថា សន្ធិសញ្ញាបង្កើតតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាលីអូនគឺជាកិច្ចព្រមព្រៀងក្នុងនាម"*សមាជិកទាំងអស់*នៃអង្គការសហប្រជាជាតិជាមួយប្រទេសសេរ៉ាលីអូន" ដូច្នេះ សន្ធិសញ្ញានេះជា"*ឆន្ទៈរបស់សហគមន៍អន្តរជាតិ*" ។ សាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការពិសេសនេះបានសម្រេចថា "អំណាចតតិយុត្តដែលអនុវត្តដោយតុលាការពិសេសគឺមិនមែនជារបស់ប្រទេសសេរ៉ាលីអូនទេ ប៉ុន្តែ អំណាចតតិយុត្តរបស់តុលាការពិសេសនេះគឺឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីផលប្រយោជន៍របស់សហគមន៍អន្តរជាតិ" ។ ស្រដៀងគ្នាដែរ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងកម្ពុជា គឺជាលទ្ធផលនៃការចចារអន្តរជាតិអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ ហើយអាចចេញរួចដោយសារតែមានការជម្រុញពីមហាសន្និបាតសហប្រជាជាតិប៉ុណ្ណោះ ។

៧. ជាងនេះទៅទៀត ដូចតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាលីអូនដែរ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញអាចនិយាយបានថាបង្កើតឡើងដើម្បី"បំពេញកិច្ចការអន្តរជាតិ" ។ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងកម្ពុជារបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញបានសង្កត់ធ្ងន់ថា ការណ៍ដែលថា"ការរំលោភធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់មនុស្សធម៌ជាតិ និង អន្តរជាតិនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យពីឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ ១៩៧៩នៅតែជាបញ្ហាព្រួយបារម្ភយ៉ាងសំខាន់*ចំពោះសហគមន៍អន្តរជាតិទាំងមូល*" ។ លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រីហ៊ុន សែន បានបន្ទរត្រង់ចំណុចនេះថា "ឧក្រិដ្ឋកម្ម[ដោយខ្មែរក្រហម]ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងមិនត្រឹមតែប្រឆាំងនឹងប្រជាជនកម្ពុជាទេ ថែមទាំងប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិទាំងមូល" ។ ដោយសារមូលហេតុនេះ លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រីបានមើលឃើញថាវាជារឿង"សមរម្យដែលថា ចៅក្រម ព្រះរាជអជ្ញារ និងមេធាវី ទាំងជាតិ និងអន្តរជាតិ នឹងធ្វើការជាមួយគ្នានៅក្នុងកិច្ចការនាំយកអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត និង តាមរយៈការធ្វើដូច្នេះ បានជួយបង្កើតនូវវប្បធម៌មួយដែលនឹងការពារការកើតឡើងម្តងទៀតនូវឧក្រិដ្ឋកម្មបែបនេះនៅកន្លែងផ្សេងទៀតនៅក្នុងពិភពលោក" ។

៨. ដោយសារអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិនមែនជាតុលាការជាតិទាំងស្រុង ឬតុលាការអន្តរជាតិទាំងស្រុង អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនឹងទំនងជាត្រូវពិចារណាអំពីលក្ខណៈតតិយុត្តរបស់ខ្លួន និងច្បាប់មួយណាដែលនឹងត្រូវអនុវត្តទៅតាមសំណុំរឿងនីមួយៗ ។

ខ. ត្រឹមកម្រិតដែលថាអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញជាផ្នែកមួយនៃប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌កម្ពុជា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានកាតព្វកិច្ចនៅក្រោមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហារំលោភបំពានផ្សេងៗដោយតុលាការកម្ពុជាក្នុងស្រុក ។

៩. ច្បាប់បង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញបានចែងថាៈ

> សាលាដំបូងនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវអនុវត្តយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនឲ្យបានសមស្រប តាមបទដ្ឋានយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ភាពត្រឹមត្រូវនឹងដំណើរការសមស្របនៃច្បាប់ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា១៤ និងមាត្រា១៥ នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិឆ្នាំ១៩៦៦ ស្តីអំពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ។

ជាងនេះទៅទៀត ក្នុងនាមជាភាគីសមាជិកមួយរបស់អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា រួមទាំងផ្នែកផ្សេងៗរបស់រដ្ឋាភិបាល មានកាតព្វកិច្ច“គោរព និងធានាដល់បុគ្គលដែលស្ថិតនៅក្នុងទឹកដី និងស្ថិតក្រោមយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន នូវសិទ្ធិដែលមានទទួលស្គាល់នៅក្នុង......អនុសញ្ញា” ដែលរួមទាំងសិទ្ធិទទួលបាននូវការជំនុំជម្រះ“ដោយគ្មានការពន្យាពេល” ។ ដូច្នេះ រដ្ឋាភិបាលមិនអាចប្រើប្រាស់ច្បាប់ក្នុងស្រុក ដែលរួមទាំងការបែងចែកអំណាចរវាងតុលាការយោធា និងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ដើម្បីធ្វើការដោះសារចំពោះការខកខានមិនបានបំពេញកាតព្វកិច្ចនេះទេ ។ ដូច្នេះ នៅក្នុងកម្រិតដែលថា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញជាតុលាការជាតិរបស់កម្ពុជា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវតែ“ផ្តល់ប្រសិទ្ធិភាពទៅឲ្យសិទ្ធិដែលទទួលស្គាល់នៅក្នុង....អនុសញ្ញា” ដែលរួមទាំង“ធានាថា បុគ្គលដែលទាមទារកដំណោះស្រាយ[ដែលមានប្រសិទ្ធិភាព] នឹងទទួលបាននូវការសម្រេចដោយអំណាច...តុលាការមានសមត្ថកិច្ច” ។ តាមការពិត គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្ស (Human Rights Committee) បានថ្លែងថា តម្រូវការនេះ“គឺមានភាពចាំបាច់ និងមានប្រសិទ្ធិភាពភ្លាមៗ” ។ ដោយសារមូលហេតុនេះ៖

> សិទ្ធិទទួលបានដំណោះស្រាយយ៉ាងមានប្រសិទ្ធិភាព នៅក្នុងករណីខ្លះ អាចតម្រូវឲ្យរដ្ឋសមាជិកចែង ឬ ចាត់វិធានការណ៍បណ្តោះអាសន្នដើម្បីចៀសវាងបន្តការរំលោភបំពាន និង ដើម្បីព្យាយាមឲ្យអស់សមត្ថភាពដើម្បីជួសជុលឲ្យបានឆាប់បំផុតនូវការខូចខាតដែលអាចកើតចេញពីការរំលោភបំពាននោះ ។

ដំណោះស្រាយចំពោះការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិមនុស្សអាចរួមមានការសងជម្ងឺចិត្ត ការកាត់បន្ថយទោស និងការដោះលែង “ដោយពិចារណាទៅលើកម្មវត្ថុ ក៏ដូចជាលក្ខណៈនៃសិទ្ធិដែលត្រូវចោទប្រកាន់ថាបានរំលោភបំពាននោះ” ។ ឧទាហរណ៍ នៅពេលដែលជនជាប់ចោទម្នាក់ត្រូវជាប់នៅក្នុងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នអស់រយៈពេល៥ឆ្នាំដែលផ្ទុយគ្នាទៅនឹងនីតិវិធីក្នុងស្រុក គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្សបានថ្លែងថា បន្ថែមទៅលើទទួលបានសំណងជម្ងឺចិត្ត ជនជាប់ចោទគួរតែត្រូវដោះលែងសិនរង់ចាំសាលក្រមចុងក្រោយ ។ ហើយនៅពេលដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានឃុំឃាំងរយៈពេល៩ឆ្នាំដោយមិនទទួលបាននូវការជំនុំជម្រះ គណៈកម្មាការសិទ្ធិមនុស្សបានថ្លែងថា៖

រដ្ឋសមាជិក[របស់អនុសញ្ញាសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ] មានកាតព្វកិច្ចផ្តល់ឲ្យម្ចាស់ពាក្យបណ្តឹង[ទៅគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស] នូវដំណោះស្រាយដែលមានប្រសិទ្ធិភាព ដែលត្រូវមានសំណងជម្ងឺចិត្តគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់រយៈពេលចំណាយនៅក្នុងការឃុំឃាំមិនស្របច្បាប់ ។ រដ្ឋសមាជិកក៏មានកាតព្វកិច្ចផងដែរក្នុងការធានាថា ម្ចាស់ពាក្យបណ្តឹងទទួលបាននូវការជំនុំជម្រះទាន់ពេលវេលាដោយមាននូវការធានាទាំងឡាយចែងនៅក្នុងមាត្រា១៤ ឬ ប្រសិនបើមិនអាចទេ ត្រូវដោះលែង។

គ. ត្រឹមកម្រិតដែលថា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញជាតុលាការអន្តរជាតិ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការរំលោភបំពានសិទ្ធិរបស់ឌុចនៅពេលដែលឌុចស្ថិតក្រោម «ការឃុំឃាំងមានប្រយោជន៍» របស់ខ្លួន ។

១១. សាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដាបានថ្លែងថា នៅពេលដែលសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះរួមចំណែក«ការឃុំខ្លួនមានប្រយោជន៍» លើជនជាប់ចោទឃុំឃាំងដោយយុត្តាធិការជាតិ សាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដាត្រូវពិចារណាថាតើការឃុំខ្លួនកាលពីមុនបានរំលោភលើបទដ្ឋានច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិដែរឬទេ ហើយប្រសិនបើមានការរំលោភមែន សាលាជំនុំជម្រះក្តីត្រូវផ្តល់ដំណោះស្រាយសមរម្យ ។ នៅក្នុងសំណុំរឿង *បារ៉ាយ៉ាវីហ្សា* (*Barayagwiza Case*) បានប្តឹង នៅក្នុងចំណោមបញ្ហាផ្សេងទៀត អំពីរយៈពេលឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់គាត់នៅក្នុងប្រទេសកាមេរូនមុនពេលត្រូវបញ្ជូនទៅដាក់ក្រោមការឃុំខ្លួនរបស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា ។ មុនដំបូង ជនជាប់ចោទត្រូវឃុំខ្លួនក្រោមសំណើរបត្យាប័នរបស់រដ្ឋ ប៉ុន្តែបន្ទាប់ពីសំណើរទាំងនេះត្រូវទាត់ចោល ប្រទេសកាមេរូនបានឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទអស់រយៈពេលជិត៩ខែ តាមរយៈការស្នើសុំដោយព្រះរាជអជ្ញារបស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា មុនពេលដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ និងបញ្ជូនទៅកាន់សាលាជំនុំជម្រះក្តី ។ សាលាឧទ្ធរណ៍នៃសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដាបានថ្លែងថា ខ្លួនត្រូវតែពិចារណា«ទំនាក់ទំនងរវាងកាមេរូន និងសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា ទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួនរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍» ដើម្បីសម្រេចថាតើសាលាជំនុំជម្រះក្តីសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដានេះមានការឃុំខ្លួនមានប្រយោជន៍នេះទៅលើជនជាប់ចោទនៅក្នុងរយៈពេលនេះ ។

១២. ដោយយោងទៅតាមសាលាឧទ្ធរណ៍នៃសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា «បើទោះបីជាជនជាប់ចោទមិនមានរូបរាងនៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងរបស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីក៏ដោយ ម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះគឺស្ថិតនៅក្នុងការឃុំខ្លួនរបស់សាលាជំនុំជម្រះក្តី ប្រសិនបើគាត់ត្រូវបានឃុំខ្លួនដោយ

យោងទៅតាម"ដំណើរការ ឬអំណាចស្របច្បាប់"របស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះ ។ នៅក្នុងករណីនេះ សាលាឧទ្ធរណ៍នេះបានថ្លែងថា "ប្រសិនបើមិនមាន"សំណើររបស់ព្រះរាជអជ្ញារឲ្យមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នទេ បារ៉ាយ៉ាវីហ្សាត្រូវគេដោះលែងនៅពេលសំណើរបត្យាប័នរបស់រដ្ឋត្រូវបានបដិសេធន៍បាត់ទៅហើយ ។ សាលាឧទ្ធរណ៍នេះបានមើលឃើញស្ថានភាពនោះស្រដៀងទៅនឹងៈ

> ដំណើរការ"ឃាត់ទុក" ដែលតាមរយៈនេះ ដីកាប្រភេទពិសេសមួយ...ត្រូវបានធ្វើឡើងប្រឆាំងទៅនឹងបុគ្គលម្នាក់ដែលជាប់ឃុំឃាំងរួចហើយដើម្បីធានាថា បុគ្គលនោះនឹងមានមុខសម្រាប់អជ្ញារបន្ទាប់ពីបញ្ចប់រយៈពេលឃុំខ្លួនបច្ចុប្បន្ន ។ "ការឃាត់ទុក"គឺជារបស់ម៉្យាង ដែលតាមរយៈនេះ រដ្ឋស្នើសុំអាចទទួលបានការឃុំខ្លួនរបស់ជនជាប់ឃុំឃាំងនោះ បន្ទាប់ពីបុគ្គលនោះត្រូវបានដោះលែងដោយរដ្ឋដែលឃុំខ្លួនគាត់ ។

នៅក្នុងករណីបែបនោះ តុលាការក្នុងស្រុកបានថ្លែងថា "ជនជាប់ចោទគឺស្ថិតនៅក្នុងការឃុំឃាំងដែលមានប្រយោជន៍របស់រដ្ឋស្នើសុំ ហើយ...រដ្ឋដែលឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទដើរតួជាភ្នាក់ងារសម្រាប់រដ្ឋស្នើសុំដើម្បីគោលបំណង...ជំទាស់[ទៅនឹងភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួននោះ]" ។ តុលាការក្នុងស្រុកបានសង្កត់ធ្ងន់ថា នៅក្នុងសំណុំរឿងនេះដែលកំពុងពិនិត្យមើលឡើងវិញដោយតុលាការ "ទំនាក់ទំនងរវាងសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា និងប្រទេសកាមេរូន គឺកាន់តែខ្លាំងជាងនេះទៅទៀតដោយសម្អាងទៅលើមូលដ្ឋាននៃកាតព្វកិច្ចអន្តរជាតិផ្តល់ឲ្យរដ្ឋដោយក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខសហប្រជាជាតិក្រោម....ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ[បង្កើតសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា]" ។

១៣. ដូចគ្នាដែរ នៅក្នុងសំណុំរឿងខាជេលីជេលី **(Kajelijeli)** សាលាឧទ្ធរណ៍បានពិចារណាទំនាក់ទំនងរវាងរដ្ឋឃុំខ្លួន និងសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា នៅក្នុងការសម្រេចអំពីការទទួលខុសត្រូវរបស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដាចំពោះការរំលោភបំពានសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទពេលនៅក្នុងការឃុំខ្លួនដោយរដ្ឋ ។ សាលាឧទ្ធរណ៍បានសម្រេចថា "បើទោះបីជាការរំលោភបំពាន[សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ]មិនមែនបណ្តាលទាំងស្រុងមកពីសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះក៏ដោយ ក៏គេដឹងថា គឺអយ្យការដែលជាផ្នែកមួយរបស់សាលាជំនុំជម្រះក្តី ជាស្ថាប័នស្នើសុំដែលទទួលខុសត្រូវសម្រាប់ការជម្រុញឲ្យមានការចាប់ខ្លួន និងការឃុំខ្លួននៅក្នុងប្រទេសបេនីន (Benin)" ។ ដោយសារអយ្យការបាន"ខកខានមិនបំពេញកាតព្វកិច្ចចោទប្រកាន់របស់ខ្លួនឲ្យបានប្រុងប្រយ័ត្ន" ការរំលោភសិទ្ធិឃុំខ្លួនរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងរដ្ឋឃុំខ្លួនគឺបណ្តាលមកពីសាលាជំនុំជម្រះព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា ។

១៤. ស្រដៀងគ្នាដែរ នៅក្នុងសំណុំរឿង*សេមិនហ្សា* ***(Semanza)*** សាលាឧទ្ធរណ៍នៃសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា បានថ្លែងថា ការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទនៅក្នុងប្រទេសកាមេរូនអស់រយៈពេលជាង៧ខែតាមរយៈសំណើររបស់អយ្យការគឺមិនមែនបណ្តាលមកពីសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា ។ សាលាឧទ្ធរណ៍នេះបានសម្រេចថា រយៈពេលខ្លីមុនពេលផ្ទេរជនជាប់ចោទទៅកាន់សាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា គឺដោយសារតែ "កត្តានយោបាយ និង ច្បាប់" ដែលរួមមានគំនៀបសង្កត់ប្រទេសកាមេរូនឲ្យធ្វើបត្យាប័នបុគ្គលនេះទៅកាន់រដ្ឋមួយទៀត និងរង់ចាំការបោះឆ្នោតជាតិ ។ ហើយនៅក្នុងសំណុំរឿង*លូបាងហ្កា* ***(Lubanga)*** សាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (International Criminal Court or ICC) បានថ្លែងថា "ការដឹងតែមួយមុខនៅខាងអយ្យការនូវការស៊ើបអង្កេតដោយអជ្ញាធរ[ជាតិ] គឺមិនបានបង្ហាញភស្តុតាងនៃការចូលរួមដោយអយ្យការនៅក្នុងរបៀបដែលពួកគេធ្វើការស៊ើបអង្កេត ឬមធ្យោបាយផ្សេងៗដែលរួមទាំងការឃុំខ្លួនដែលប្រើប្រាស់ដើម្បីគោលបំណងនេះ" ។ សាលាឧទ្ធរណ៍នេះក៏បានសង្កត់ធ្ងន់ដែរថា ការឃុំខ្លួនរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងរដ្ឋឃុំឃាំងគឺសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មដែល "ខុសគ្នា និងដោយឡែក" ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ដោយតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ។

១៥. ដូចដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងសារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ឌុច "ចាប់ពីខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០២មកការចោទប្រកាន់ និងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួន និងបន្តឃុំខ្លួនលោក កាំង ហ្កេកអ៊ាវ បានធ្វើឡើងដោយផ្អែកទៅលើ [ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឲ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ]" និងផ្អែកទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការ ។ ថាតើអង្គហេតុទាំងនេះ បន្ថែមជាមួយកត្តាផ្សេងៗទៀតដូចជាលក្ខណៈរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញជាតុលាការជាតិ គឺគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីបង្កើតជា "ការឃុំខ្លួនមានប្រយោជន៍" របស់ឌុចដោយអង្គជំនុំជម្រះឬអត់ នេះជាសំណួរដែលគួរតែពិនិត្យមើល ។

១៦. ប្រសិនបើតុលាការអន្តរជាតិមានការឃុំខ្លួនមានប្រយោជន៍របស់ជនជាប់ចោទនោះ វារួមចំណែកទទួលខុសត្រូវជាមួយរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុកចំពោះការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិរបស់ចុងចោទ ។ ជាក់ស្តែងនៅក្នុងសំណុំរឿង*ខាជេលីជេលី* ***(Kajelijeli)*** ជនជាប់ចោទត្រូវចាប់ខ្លួនដោយអជ្ញាធរក្នុងស្រុកតាមរយៈការស្នើសុំដោយអយ្យការសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា និងត្រូវឃុំខ្លួនអស់រយៈពេលជិត៣ខែ ទម្រាំតែមានដីកាចាប់ខ្លួនចេញដោយសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា ឬទម្រាំតែត្រូវចោទប្រកាន់ ។ សាលាឧទ្ធរណ៍នៃសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដាបានសម្រេចថា ទាំងលក្ខន្តិកៈបង្កើតសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះ ឬច្បាប់នីតិវិធីរបស់ខ្លួន មិនបានបញ្ជាក់អំពី "របៀប និងមធ្យោបាយ" នៃការចាប់ខ្លួនរបស់ជនជាប់ចោទឡើយ ។

ជុយទៅវិញ "វាគឺស្ថិតនៅលើរដ្ឋដែលត្រូវបានគេស្នើសុំជាអ្នកសម្រេចអំពីរបៀបក្នុងការបំពេញកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួននៅក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ" ។ ទន្ទឹមនោះដែរ "មានបន្ទុករួមគ្នាទាក់ទងទៅនឹងការការពារសិទ្ធិជាសារវន្តរបស់ជនសង្ស័យនៅក្នុងសហប្រតិបត្តិការណ៍អន្តរជាតិទាក់ទងនឹងបញ្ហាឧក្រិដ្ឋកម្ម" ។ ដោយសារអយ្យការមាន"ការទទួលខុសត្រូវត្រួតស៊ីគ្នា"ជាមួយរដ្ឋសហការ នៅពេលដែលអយ្យការចាប់ផ្តើមពិនិត្យសំណុំរឿង អយ្យការត្រូវតែធានាថា "សំណុំរឿងនេះបញ្ជូនទៅធ្វើការជំនុំជម្រះតាមរបៀបមួយដែលគោរពដល់សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ" ។ ដូច្នេះ

> ប្រសិនបើជនជាប់ចោទ [ឬ ជនសង្ស័យ] ត្រូវចាប់ខ្លួន ឬឃុំខ្លួនដោយរដ្ឋមួយនៅក្រោមសំណើរ ឬក្រោមអំណាចរបស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា សូម្បីតែជនជាប់ចោទមិនទាន់ស្ថិតនៅក្នុងការឃុំខ្លួនពិតប្រាកដរបស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីក៏ដោយ សាលាជំនុំជម្រះក្តីមានការទទួលខុសត្រូវក្នុងការផ្តល់ការបន្ធូរបន្ថយដែលអាចធ្វើទៅបាន ដើម្បីព្យាយាមកាត់បន្ថយការរំលោភបំពានផ្សេងៗតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ។

១៧. ទាំងច្បាប់លក្ខន្តិកៈបង្កើតសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា និងសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសអតីតយូហ្គោស្លាវី មិនបានចែងអំពីសិទ្ធិទទួលបានដំណោះស្រាយយ៉ាងមានប្រសិទ្ធិភាពចំពោះការរំលោភបំពានដំណើរការជំនុំជម្រះទេ ប៉ុន្តែ សាលាដំបូងនៃសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា ថ្មីៗនេះ បានថ្លែងថា ខ្លួនមានអំណាច "ជាប់មកជាមួយ"ក្នុងការផ្តល់ដំណោះស្រាយ ដែលរួមមានទាំងការផ្តល់ជម្ងឺចិត្ត ។ នៅពេលដែលសិទ្ធិជនជាប់ចោទ"ត្រូវរំលោភបំពាន ប៉ុន្តែ មិនធ្ងន់ធ្ងរពេកនោះ" សាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា នឹងកាត់បន្ថយទោសរបស់ជនជាប់ចោទ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទនោះរកឃើញថាមានទោស ។ ដូចអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញដែរ សាលាជំនុំជម្រះក្តីអន្តរជាតិបានកំណត់រយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និង អនុញ្ញាត ឬក៏តម្រូវឲ្យមានការដោះលែងនៅពេលផុតរយៈពេលកំណត់នេះ ។

ឃ. ដោយមិនគិតពីលក្ខណៈគតិយុត្តរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ប្រសិនបើការរំលោភបំពានសិទ្ធិរបស់ឌុចធ្ងន់ធ្ងរគ្រប់គ្រាន់ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការបញ្ឈប់ដំណើរការជំនុំជម្រះ ។

១៨. ដូចដែលបានទទួលស្គាល់ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត នៅពេលមានការចោទប្រកាន់ធ្ងន់ធ្ងរអំពីការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ឃុំឃាំង តុលាការបានពិចារណាថាតើការរំលោភបំពាននោះធ្ងន់ធ្ងរពេករហូតដល់ធ្វើឲ្យការបន្តដំណើរការជំនុំជម្រះនឹង"កាត់បន្ថយសុចរិតភាពនៃដំណើរការយុត្តិធម៌"

និង អយុត្តិធម៌ចំពោះជនជាប់ចោទ ។ នៅក្រោមទ្រឹស្តីនៃ«ការរំលោភបំពានដំណើរការជម្រះ» សូម្បីតែនៅពេលដែលតុលាការមិនរួមចំណែកនៅក្នុងការរំលោភបំពានដំណើរការជំនុំជម្រះក៏ដោយ តុលាការមានឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការបញ្ឈប់ដំណើរការជំនុំជម្រះព្រហ្មទណ្ឌ ។ ទ្រឹស្តីនេះគឺមានទំនាក់ទំនងទៅនឹងគំនិតដែលថា «តុលាការមានអំណាចគ្រប់គ្រងដែលអាចយកមកប្រើប្រាស់ដើម្បីបុព្វហេតុយុត្តិធម៌ ដោយមិនគិតដល់ការរំលោភជាក់លាក់ណាមួយ» ។

១៩. ការលើកលែងការចោទប្រកាន់គឺជាមធ្យោបាយសមរម្យ តែនៅពេលដែលមានការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរជាពិសេស ប៉ុន្តែ ទ្រឹស្តីនៃការរំលោភបំពានដំណើរការជំនុំជម្រះនេះមិនមែនប្រើប្រាស់នៅក្នុងសំណុំរឿង«ទារុណកម្ម ឬការធ្វើទុក្ខទោសធ្ងន់ធ្ងរ»នោះទេ ។ សាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិបានថ្លែងថា ការលើកលែងការចោទប្រកាន់ និងការដោះលែងដោយគ្មានលក្ខណ្ឌ អាចសមរម្យនៅពេលដែលសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទត្រូវបានរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរតាមរយៈការពន្យាពេល ឬ«សកម្មភាពកុហក ឬមិនស្របច្បាប់ដោយអយ្យការ» ។ សាលាឧទ្ធរណ៍នៃសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដាបានថ្លែងថា «វាជាកត្តាជាច្រើន មិនមែនតែកត្តាតែមួយនោះទេ» ដែលនាំទៅដល់ការអនុវត្តដំណោះស្រាយបែបនេះ ។ នៅក្នុងសំណុំរឿង*បារ៉ាយ៉ាវីហ្សា* (*Barayagwiza Case*) សាលាឧទ្ធរណ៍នៃសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដាបានថ្លែងថាការប្រើប្រាស់ទ្រឹស្តីនេះសមរម្យនៅពេលដែលមាន«ការពន្យាពេលជាបន្តទៀតដែលហាក់បីដូចជាកើតឡើងនៅស្ទើរតែគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់»នៃសំណុំរឿងនេះ ការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិជនជាប់ចោទម្តងហើយម្តងទៀត និងការខកខានដោយអយ្យការក្នុងការចោទប្រកាន់ដែល«ស្មើទៅនឹងការធ្វេសប្រហែស» ។ សាលាឧទ្ធរណ៍នេះបានសង្កត់ធ្ងន់ថាៈ

> វាមិនទាក់ទងទេដែលថា មានតែមួយផ្នែកតូចប៉ុណ្ណោះនៃរយៈពេលទាំងមូលនៃការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ននោះដែលបណ្ដាលមកពីសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា ដោយសារតែវាជាសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា និងមិនមែនជាអង្គភាពផ្សេងទៀត ដែលកំពុងតែជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនជាប់ចោទ ។

២០. សំណុំរឿងដែលសមនឹងទទួលបានការលើកលែងការចោទប្រកាន់ «គឺវិសាមញ្ញ ហើយនៅក្នុងកាលៈទេសៈទូទៅ ដំណោះស្រាយដោយការលើកលែងចោទប្រកាន់នេះនឹង...គ្មានសមាមាត្រ» ។ ដោយមូលហេតុនេះ នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចក្រោយមកទៀតនៅក្នុងសំណុំរឿង*បារ៉ាយ៉ាវីហ្សា*ដដែល សាលាឧទ្ធរណ៍បានថ្លែងថា អង្គហេតុថ្មី«បានកាត់បន្ថយការខកខានរបស់ព្រះរាជអជ្ញារ ក៏ដូចជាបានកាត់បន្ថយ

ស្ថានភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃការរំលោភសិទ្ធិរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍» ។ ដូច្នេះ សាលាឧទ្ធរណ៍នេះបានថ្លែងថា ការលើកលែងការចោទប្រកាន់គឺ«វិសមាមាត្រសម្រាប់ព្រឹត្តការណ៍ទាំងនោះ» និង បានចេញដីកាផ្តល់សំណងជម្ងឺចិត្តជំនួសវិញ ។ ប៉ុន្តែ ជាពិសេស សាលាឧទ្ធរណ៍នេះក៏បាន«បញ្ជាក់ផងដែរថា [សេចក្តីសម្រេចលើកមុន]...គឺសំអាងទៅលើអង្គហេតុដែលមាននៅពេលនោះ» ។

II. **បើទោះបីថាការឃុំខ្លួនដោយតុលាការយោធាបណ្តាលមកពីអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញឬអត់ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានថាំងអំណាច និងភាតព្វកិច្ចពិនិត្យមើលឡើងវិញអំពីភាពស្របច្បាប់របស់ការឃុំខ្លួននោះ**

ក. ច្បាប់បង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញផ្តល់អំណាចដល់អង្គជំនុំជម្រះនេះក្នុងពិនិត្យមើល និងបកស្រាយនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាក្នុងស្រុក

២១. អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានអំណាចតាមច្បាប់អាចធ្វើការពិនិត្យមើល និងបកស្រាយនីតិវិធីកម្ពុជា ហើយនៅពេលចាំបាច់ អាចសម្រេចថាតើនីតិវិធីទាំងនេះត្រូវបានអនុវត្តស្របតាមច្បាប់អន្តរជាតិដែរឬអត់ ។ ច្បាប់បង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញបានចែងថា ការចោទប្រកាន់ ការស៊ើបអង្កេត និងការជំនុំជម្រះត្រូវធ្វើឡើងដោយស្របតាម«ច្បាប់នីតិវិធី[កម្ពុជា]ដែលមានស្រាប់» ។ ជាងនេះទៅទៀត «លក្ខណ្ឌសម្រាប់ការចាប់ខ្លួន និងឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទ ត្រូវស្របទៅនឹងច្បាប់ជាធរមានដែលមានស្រាប់» ។

> ប្រសិនបើនីតិវិធីដែលមានស្រាប់ពុំបានចែងពីករណីណាមួយ ឬប្រសិនបើមានភាពមិនច្បាស់លាស់ក្នុងការបកស្រាយ ឬអនុវត្តនីតិវិធីនោះ ឬប្រសិនបើមានបញ្ហាទាក់ទងទៅនឹងភាពសមស្របទៅនឹងនីតិវិធីទាំងនេះជាមួយបទដ្ឋានអន្តរជាតិ គេអាចស្វែងរកការណែនាំនៅក្នុងនីតិវិធីដែលបង្កើតឡើងនៅក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ ។

២២. បន្ថែមទៅលើវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញដែលត្រូវបានអនុម័តកាលពីខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាថ្មីមួយទៀតបានចូលជាធរមាននៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ២០០៧ ។ នៅមុនពេលអនុម័តនីតិវិធីទាំងនេះ មានក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាពីរៈ ច្បាប់អ៊ុនតាក់ឆ្នាំ១៩៩២ និងច្បាប់នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៩៣ ។ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៩ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានប្រកាសឲ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដែលអនុញ្ញាតឲ្យបុគ្គលដែលជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ឬបទប្រល័យពូជសាសន៍ អាចត្រូវឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន«រយៈពេលមួយឆ្នាំ» មិនឲ្យលើស«រយៈពេលសរុបពាឆ្នាំទេ» ។ឌុចត្រូវបានឃុំខ្លួនដោយច្បាប់ស្តីពីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននេះអស់រយៈពេល៨ឆ្នាំ រហូតដល់ពេលត្រូវផ្ទេរទៅកាន់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។

២៣. វិធានផ្ទៃក្នុងបានចង្អុលបង្ហាញថា វិធាននេះត្រូវបានបង្កើតដើម្បីគោលបំណង«ពង្រឹង»នីតិវិធីកម្ពុជា មិនមែនដើម្បីជំនួសនីតិវិធីកម្ពុជាទេ ។ «នីតិវិធីធរមានដែលមានស្រាប់»ដែលនឹងត្រូវប្រើប្រាស់ដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ អាចនិយាយបានថា មានមិនត្រឹមតែវិធានផ្ទៃក្នុងទេ ប៉ុន្តែ មានទាំងច្បាប់នីតិវិធីកម្ពុជាទាំងអស់ដែលទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាដែលកើតឡើងនៅក្នុងការជំនុំជម្រះដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ជាពិសេសបញ្ហាទាក់ទងនឹងដំណើរការព្រហ្មទណ្ឌដែលកើតឡើងនៅមុនពេលអនុម័តវិធានផ្ទៃក្នុង ។

២៤. ជាពិសេស ច្បាប់បង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិនត្រឹមតែអនុញ្ញាតឲ្យអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញអនុវត្តច្បាប់នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាទេ ច្បាប់បង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនេះបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថាអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ រួមទាំងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដែរ ត្រូវបានរំពឹងថានឹងធ្វើការបកស្រាយនីតិវិធីទាំងនេះ និងសម្រេចអំពីភាពសមស្របរបស់នីតិវិធីទាំងនេះទៅនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ អាចនិយាយបានថារួមទាំងបទដ្ឋានទាំងឡាយដែលមានចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ និងបទដ្ឋានទាំងឡាយដែលសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិគោរពតាមផងដែរ ។ ការណ៍នេះបានផ្តល់ឲ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនូវអំណាចក្នុងការបកស្រាយច្បាប់ស្តីពីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នឆ្នាំ១៩៩៩ ក៏ដូចជាច្បាប់អ៊ុនតាក់ដែលតម្រូវឲ្យមានការដោះលែង«ជាបន្ទាន់» នៅពេលដែលមិនបានគោរពតាមនីតិវិធីឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ។

២៥. កិច្ចការរបស់តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអ៊ឺរ៉ុប (European Court of Human Rights) អាចយកមកប្រដូចទៅនឹងអំណាចរបស់អង្គជំនុំជម្រះនៅក្នុងបរិបទនេះ ។ តុលាការទាំងពីរនេះមានអំណាចសម្រេចថាតើច្បាប់មួយសមស្របទៅនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិឬអត់ ប៉ុន្តែ មិនមែនពិនិត្យមើលឡើងវិញអំពីការបកស្រាយច្បាប់នោះដោយតុលាការក្នុងស្រុកទេ ។ ដូច្នេះ វាសំខាន់ដែលតុលាការសិទ្ធិមនុស្សអ៊ឺរ៉ុបបានថ្លែងថា មាត្រា៥(១)នៃអនុសញ្ញាអ៊ឺរ៉ុប (European Convention) បានផ្តល់អំណាចឲ្យខ្លួន«អាចពិនិត្យមើលអំពីការគោរពច្បាប់ក្នុងស្រុកដោយអជ្ញាធរជាតិទាំងឡាយ» ។ មាត្រានេះបានចែងខ្លះៗថា «គ្មាននរណាម្នាក់ត្រូវបានដកហូតសេរីភាពរបស់ខ្លួន លើកលែងតែក្នុងករណីខាងក្រោម និងលើកលែងតែការដកហូតសេរីភាពនោះស្របតាមនីតិវិធីដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់» ។ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអ៊ឺរ៉ុបបានថ្លែងថា ភាសាសរសេរនេះសំដៅមិនត្រឹមតែទៅដល់ការណ៍ដែលថា ច្បាប់ក្នុងស្រុកត្រូវតែស្របទៅនឹងអនុសញ្ញាអ៊ឺរ៉ុបទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងសំដៅទៅដល់កាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋសមាជិកក្នុងការគោរពច្បាប់ក្នុងស្រុកទៀតផង ។ ដោយសារមូលហេតុនេះ

បើទោះបីជាធម្មតា វាជាកិច្ចការរបស់តុលាការក្នុងការពិនិត្យមើលអំពីការគោរពច្បាប់ក្នុងស្រុកដោយអជ្ញាធរជាតិ...[ក៏ដោយ] ក៏ផ្ទុយទៅវិញ វាទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាដែលដូចជានៅពេលនេះ អនុសញ្ញាអ៊ឺរ៉ុបបានយោងដោយផ្ទាល់ត្រឡប់ទៅច្បាប់នោះវិញ ។ ដោយសារនៅក្នុងបញ្ហាទាំងនោះ ការមិនគោរពច្បាប់ក្នុងស្រុកបណ្តាលឲ្យមានការរំលោភលើអនុសញ្ញាអ៊ឺរ៉ុប ដែលជាលទ្ធផលតុលាការអាច និងគួរតែអនុវត្តអំណាចត្រួតពិនិត្យខ្លះរបស់ខ្លួន ។

២៦. ស្រដៀងគ្នាដែរ សាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ(ICC) បានបកស្រាយភាសាសេរសេរនៅក្នុងលក្ខន្តិកៈក្រុងរ៉ូមដែលចែងថា បុគ្គលដែលត្រូវចាប់ខ្លួន“ត្រូវជំនុំជម្រះឲ្យបានទាន់ពេលវេលាដោយអជ្ញាធរដែលមានសមត្ថកិច្ចជំនុំជម្រះនៅក្នុងរដ្ឋឃុំខ្លួនដែលត្រូវសម្រេចដោយយោងទៅតាមច្បាប់របស់រដ្ឋនោះថា ...បុគ្គលនោះត្រូវបានចាប់ខ្លួនស្របតាមដំណើរការត្រឹមត្រូវ...និង...សិទ្ធិ[របស់ពួកគេ]ត្រូវបានគោរព” ។ សាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិបានច្រានចោលអំណះអំណាងរបស់ជនជាប់ចោទដែលថា មាត្រានេះបានផ្តល់អំណាចឲ្យតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រេចអំពីភាពត្រឹមត្រូវនៃសេចក្តីសម្រេចរបស់អជ្ញាធរក្នុងស្រុក ប៉ុន្តែ បានថ្លែងថា “កិច្ចការរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិគឺត្រូវមើលថាតើដំណើរការដែលមានចែងដោយច្បាប់[ក្នុងស្រុក]ត្រូវបានគោរពត្រឹមត្រូវឬទេ និង ថាតើសិទ្ធិរបស់បុគ្គលដែលត្រូវបានចាប់ខ្លួនត្រូវបានគេគោរពត្រឹមត្រូវឬអត់” ។

២៧. ដូចគ្នាដែរ ដោយសារច្បាប់បង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ“បានយោងត្រឡប់ទៅ”ច្បាប់នីតិវិធីកម្ពុជាវិញទាក់ទងនឹងបញ្ហាចាប់ខ្លួន និងឃុំខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានអំណាចដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ក្នុងការសម្រេចថាតើតុលាការកម្ពុជាក្នុងស្រុកបានគោរពតាមនីតិវិធីក្នុងស្រុកដែរឬអត់ ។

ខ. អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានអំណាចពិនិត្យមើលអំពីភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួនកាលពីមុន និងមានអំណាចក្នុងការផ្តល់ដំណោះស្រាយដែលមានប្រសិទ្ធិភាព

២៨. ដោយសារភាពជិតស្និទនៃសិទ្ធិទទួលបាននូវការពិនិត្យមើលអំពីភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំឃាំង អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវតែមានយុត្តាធិការក្នុងការពិនិត្យមើលអំពីភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួន ។ តាមការពិត ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាបានចែងថា “ចៅក្រមទាំងឡាយដែលទទួលបានពាក្យបណ្តឹងទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួនខុសច្បាប់ត្រូវតែធ្វើការពិនិត្យមើលជាបន្ទាន់” ។ នៅក្នុងការពិនិត្យមើលអំពីភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួននៅក្នុងសំណុំរឿងពីរនៃសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា សាលាឧទ្ធរណ៍ជឿជាក់ថា ការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទដោយអជ្ញាធរក្នុងស្រុកបណ្តាលមកពីព្រះរាជអជ្ញារបស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះក្នុងសំណុំរឿងមួយ ប៉ុន្តែ ក្នុងសំណុំរឿងមួយទៀតមិនមានរឿងបែបនេះកើត

ឡើងទេ ។ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងសំណុំរឿងទាំងពីរនេះ សាលាឧទ្ធរណ៍នេះបានបញ្ជាក់អំពីសិទ្ធិជាសារវន្តរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការ«ស្វែងរកការត្រួតពិនិត្យមើលសកម្មភាពរបស់អជ្ញាធរឃុំខ្លួនពីសំណាក់មន្ត្រីយុត្តិធម៌ឯករាជ្យ» ។ សាលាឧទ្ធរណ៍នេះបានថ្លែងថាៈ

> សាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដាត្រូវតែជំនុំជម្រះ[ការជំទាស់ទៅនឹងភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួន] និង ត្រូវតែចេញសេចក្តីសម្រេចដោយគ្មានការពន្យាពេល ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងឧបករណ៍សំខាន់ៗនៃច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស ។ ប្រសិនបើមានបណ្តឹងជំទាស់ ប៉ុន្តែមិនត្រូវបានជំនុំជម្រះ សាលាឧទ្ធរណ៍នឹងសម្រេចថា សិទ្ធិជាសារវន្តរបស់ជនជាប់ចោទត្រូវបានរំលោភបំពាន ។

២៩.សាលាដំបូងនៃសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌសម្រាប់ប្រទេសអតីតយូហ្គោស្លាវី បានថ្លែងស្រដៀងគ្នាថា «ប្រាកដណាស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីមានទាំងអំណាច និងនីតិវិធីក្នុងការដោះស្រាយបណ្តឹងជំទាស់ទៅនឹងភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួនអ្នកជាប់ឃុំឃាំង» ។ សិទ្ធិនេះជារបស់«បុគ្គលដែលត្រូវបានឃុំឃាំងដែលសំណុំរឿងរបស់ខ្លួនត្រូវបានបញ្ជូនទៅកាន់សាលាដំបូង» ។ «នៅពេលដែល...សំណើរ[បឋម]ត្រូវបានដាក់ជូនសាលាដំបូង ព្រះរាជអជ្ញារមានសិទ្ធិធ្វើការឆ្លើយតប ហើយបន្ទាប់មក សាលាដំបូងនឹងផ្តល់នូវសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន» ។

៣០. ប្រសិនបើអំណាចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងការពិនិត្យមើលអំពីភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួនឱ្យបកាលពីមុនមិនមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញគួរតែគិតថា ខ្លួនមានអំណាចនេះមកជាមួយ ។ នៅក្នុងសំណុំរឿងរ៉្វាម៉ាគូបា (Rwamakuba) សាលាឧទ្ធរណ៍របស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដាបានថ្លែងថា«ទាំងច្បាប់លក្ខន្តិកៈ[ច្បាប់បង្កើតសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា] និងច្បាប់នីតិវិធីរបស់ខ្លួនមិនបានចែងអំពីសិទ្ធិផ្តល់ដំណោះស្រាយមានប្រសិទ្ធិភាពចំពោះការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សទេ» ។ ប៉ុន្តែសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះបានចែងថា អំណាចក្នុងការផ្តល់ដំណោះស្រាយមានប្រសិទ្ធិភាពនេះ«កើតចេញពីឥទ្ធិពលរួមគ្នានៃអំណាចជាប់មកជាមួយសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនក្នុងការគោរពបទដ្ឋានសិទ្ធិមនុស្សដែលទទួលស្គាល់ជាទូទៅ» ។ អំណាចដែលមានមកជាមួយសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះ «គឺមានសម្រាប់សាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះតែម្តងព្រោះវាមានសារៈសំខាន់ណាស់នៅក្នុងការបំពេញតួនាទីតុលាការនេះ ដែលរួមទាំងការគ្រប់គ្រងត្រឹមត្រូវនិងសមរម្យនូវដំណើរការយុត្តិធម៌» ។ ប្រភពបន្ថែមមួយទៀតគឺលក្ខណៈនៃសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា ដែលជា«សរីរាង្គបន្ទាប់បន្សំប្រភេទពិសេសមួយរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ» ដែល«ត្រូវតែគោរព

និងធានាថាមានការគោរពបទដ្ឋានសិទ្ធិមនុស្សដែលមានទទួលស្គាល់ជាទូទៅ» ។ ដូចដែលបានពិភាក្សាខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធទៅនឹងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងជាយន្តការមួយបង្កើតឡើងដើម្បីលើកកម្ពស់យុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ។ ជាងនេះទៅទៀត ដោយសារទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌កម្ពុជា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញប្រហែលជាមានកាតព្វកិច្ចកាន់តែសំខាន់ថែមទៀតក្នុងការធានាឲ្យមានការគោរពសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ននេះ ។ ដូចនេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះគួរតែសម្រេចថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានអំណាចក្នុងការសម្រេចអំពីភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួនកាលពីមុនរបស់ឌុច និងក្នុងការពិចារណាឥទ្ធិពលនៃការឃុំខ្លួននេះថាតើវាសមរម្យនឹងធ្វើការដោះលែងបណ្ដោះអាសន្នឬទេ ។

គ. អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការសម្រេចថាតើការឃុំខ្លួនកាលពីមុនរបស់ឌុចគឺស្របច្បាប់ និងមិនមែនដោយបំពានឬទេ ។

៣១. នៅក្នុងវាយតម្លៃអំពីភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួន សំណួរដំបូងដែលត្រូវដោះស្រាយដោយទាំងតុលាការសិទ្ធិមនុស្ស និងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ គឺក្នុងករណីដែលវាស្របច្បាប់ ។ ដើម្បីឲ្យការឃុំខ្លួនមួយស្របច្បាប់ ការឃុំខ្លួននោះត្រូវតែធ្វើឡើង«ដោយមូលហេតុស្របច្បាប់ និងស្របទៅនឹងនីតិវិធីតាមច្បាប់» ។ ជាឧទាហរណ៍ គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្សអន្តរអាមេរិកាំង (Inter-American Commission on Human Rights) បានថ្លែងថា ការឃុំខ្លួនទាំងឡាយណាដែលហួសពីរយៈពេលកំណត់ដោយច្បាប់«គួរតែត្រូវចាត់ទុកថាមិនស្របច្បាប់» ព្រោះ«បទដ្ឋានណាមួយដែលអនុញ្ញាតឲ្យមានការដោះលែងអ្នកទោសម្នាក់ពីមន្ទីរឃុំឃាំង មិនអាចត្រូវគេយកមកបកស្រាយថាអាចអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើការពន្យារពេលនៃការឃុំខ្លួនដោយសារមូលហេតុការពារផ្សេងៗឲ្យយូរជាងអ្វីដែលក្រមនីតិវិធីគិតថាសមរម្យនោះទេ» ។ ជាលទ្ធផល ការពន្យាររយៈពេលឃុំខ្លួនត្រូវតែ«ត្រួតពិនិត្យមើលយ៉ាងតឹងតែង» ។ មិនត្រឹមតែការឃុំខ្លួនត្រូវតែស្របច្បាប់ទេ វាត្រូវតែ«មិនដោយបំពាន»ផងដែរ ។ ការឃុំខ្លួនត្រូវចាត់ទុកថាបំពាបំពាននៅពេលដែលការឃុំខ្លួននោះមិន«សមហេតុសមផល» និងមិន«ចាំបាច់»នៅក្រោមកាលៈទេសៈនោះ ។ ដូច្នេះ ការវាយតម្លៃអំពីភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួនតម្រូវឲ្យមានទាំងការសម្រេចថាតើនីតិវិធីត្រូវបានគេគោរពឬទេ និង ទាំង«ភាពសមហេតុសមផលនៃ....ភាពស្របច្បាប់នៃគោលបំណងដែលសម្រេចឲ្យមានការចាប់ខ្លួន និងឃុំខ្លួននោះ» ។

៣២. នៅក្នុងសំណុំរឿង*អាលម៉ាន់ និង ប្រទេសបារាំង* ***(Altmann v. France)*** គណៈកម្មាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប ***(European Commission on Human Rights)*** បានសម្រេចថាតើប្រទេសបារាំងទទួលខុសត្រូវចំពោះនីតិវិធីបត្យាប័នដែលត្រូវចោទថាមិនស្របច្បាប់ ប្រើប្រាស់ដោយប្រទេសបូលីវា

(Bolivia)ដែលនាំឲ្យមានការឃុំខ្លួនម្ចាស់បណ្ដឹងនេះនៅក្នុងប្រទេសបារាំង ។ នៅក្នុងការសម្រេចថាតើមាន«ការសហការយ៉ាងជិតស្និទ»រវាងរដ្ឋទាំងពីរនេះដូចដែលបានលើកឡើងដោយម្ចាស់បណ្ដឹង គណៈកម្មាការបានពិនិត្យមើលថាតើច្បាប់បារាំងដែលគ្រប់គ្រងការឃុំខ្លួននៅក្នុងប្រទេសបារាំងនោះត្រូវគេគោរពត្រឹមត្រូវ និងមិនបំពាបំពាន ។ ដោយសារលក្ខណ្ឌនេះត្រូវបានបំពេញ គណៈកម្មាធិការនេះបានសម្រេចថា មិនមានការរំលោភបំពានលើអនុសញ្ញា(European Convention on Human Rights)ទេ ។

៣៣. នៅក្នុងសំណុំរឿងលូបាងហ្គា*(Lubanga)* តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) បានពិចារណាអំពីភាពស្របច្បាប់នៃការចាប់ខ្លួន និងឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទដោយសាធារណរដ្ឋកុងហ្គោ (Democratic Republic of the Congo) នៅក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹងការជំទាស់របស់ជនជាប់ចោទទៅនឹងយុត្តាធិការរបស់តុលាការ ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិបានសម្រេចថា នៅពេលមិនមានការបំពានលើដំណើរការទេ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកាតព្វកិច្ចពិនិត្យមើលអំពីការរំលោភសិទ្ធិជនជាប់ចោទកាលពីនៅក្រោមការឃុំខ្លួនក្រោមយុត្តាធិការជាតិ «តែនៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរកឃើញថាមាន*ការសហការយ៉ាងជិតស្និទ*រវាងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ និង ...អជ្ញាធរ[ក្នុងស្រុក]» ។ នៅពេលពិនិត្យមើលឡើងវិញ អង្គជំនុំជម្រះនៃសាលាឧទ្ធរណ៍រកមិនឃើញមានការចូលរួមដោយអយ្យការនៅក្នុងការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទនៅក្នុងប្រទេសឃុំខ្លួនគាត់ទេ ។ ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះនៃសាលាឧទ្ធរណ៍បានសម្រេចថា តាមច្បាប់លក្ខន្តិកៈបង្កើតតុលាការ តុលាការមានកិច្ចការ«មើលថាតើដំណើរការដែលចែងដោយច្បាប់[ជាតិ]ត្រូវបានគេគោរពត្រឹមត្រូវឬទេ និងថាតើសិទ្ធិបុគ្គលត្រូវចាប់ខ្លួនត្រូវបានគោរពត្រឹមត្រូវឬទេ» ។ អង្គជំនុំជម្រះនៃសាលាឧទ្ធរណ៍បានកត់សម្គាល់ថា អង្គបុរេជំនុំជម្រះតាមការពិត «បានសម្រេចថា ដំណើរការអនុវត្តគឺសមស្របតាមច្បាប់របស់ប្រទេសកុងហ្គោ» ហើយអង្គជំនុំជម្រះនៃសាលាឧទ្ធរណ៍នេះបានសម្រេចថា «មិនមានអ្វីផ្ទុយទៅនឹងការលើកឡើងនេះ.... [ឬ]អាចបញ្ជាក់ថា ការចាប់ខ្លួនគាត់ ឬការបង្ហាញខ្លួនគាត់នៅចំពោះមុខអជ្ញាធរកុងហ្គោ មានការរំលោភបំពានណាមួយលើសិទ្ធិរបស់គាត់ទេ» ។

ឃ. អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានកាតព្វកិច្ចពិនិត្យមើលអំពីរយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនកាលពីមុននៅក្នុងការសម្រេចពីភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួនជាបន្ត ។

៣៤. ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាដែលទើបតែអនុម័តថ្មីៗនេះបានចែងថា «ជាគោលការណ៍ទូទៅសេរីភាពរបស់ជនជាប់ចោទត្រូវតែផ្ដល់ឲ្យ» ប៉ុន្តែ«នៅក្នុងករណីពិសេស ជនជាប់ចោទអាចត្រូវឃុំខ្លួនជាបណ្ដោះអាសន្ន» ។ ដូចគ្នាដែរ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សបានសម្រេចថា ការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នគឺជាករណីលើកលែង និងមិនត្រូវឲ្យហួសពីរយៈពេលចាំបាច់ឡើយ ។ នៅក្នុងការវាយតម្លៃអំពីភាពសមរម្យនៃ

ការបន្តឃុំខ្លួន គុលាការសិទ្ធិមនុស្សទាំងនោះបានអនុវត្តនូវការសាកល្បងមួយដែលព្យាយាមធ្វើឲ្យមានតុល្យភាព។ ជាក់ស្តែង តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប (European Court of Human Rights) បានថ្លែងថា «ពីដំបូង វាស្ថិតនៅក្រោមអជ្ញាធរតុលាការក្នុងស្រុកក្នុងការ...ពិនិត្យមើលគ្រប់លក្ខណៈទាំងអស់ដែលគាំទ្រ ឬប្រឆាំងទៅនឹងតម្រូវការចាំបាច់នៃផលប្រយោជន៍សាធារណៈដែលអាចដោះសារបាន ....ចំពោះភាពមិនសមស្របទៅនឹងវិធាននៃការគោរពសេរីភាពបុគ្គល» ។

៣៥. តុលាការអន្តរជាតិ ជាទូទៅ បានចាត់ទុកការដោះលែងថាជាករណីលើកលែង ប៉ុន្តែ នៅប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗនេះ តុលាការទាំងនេះក៏បានប្រើប្រាស់ការសាកល្បងមួយដែលព្យាយាមធ្វើឲ្យមានតុល្យភាពនេះដែរ ។ សាលាដំបូងនៃសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសអតីតយូហ្គោស្លាវីបានថ្លែងថា «ការផ្តោតអារម្មណ៍[នៃការវាយតម្លៃលើការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន]ត្រូវតែផ្តោតទៅលើលក្ខណៈពិសេសនៃសំណុំរឿងនីមួយៗ...កិច្ចការ[របស់សាលាជំនុំជម្រះក្តី] គឺសំខាន់ត្រូវថ្លឹងថ្លែងកត្តាទាំងឡាយដែលមាននៅក្នុងសំណុំរឿងនោះមុនពេលចេញសេចក្តីសម្រេច» ។ ប៉ុន្តែ សាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះត្រូវរក្សានូវ«ឆន្ទានុសិទ្ធិយ៉ាងច្រើននៅពេលសម្រេចអំពីទម្ងន់នៃកត្តាទាំងនោះបន្ទាប់ពីពិចារណាលក្ខណៈពិសេសរបស់សំណុំរឿងនោះ» ។

៣៦. ទាំងសាលាដំបូងនៃសាលាជំនុំជម្រះក្តីសម្រាប់ប្រទេសអតីតយូហ្គោស្លាវី និងសាលាដំបូងនៃសាលាជំនុំជម្រះក្តីសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា បានរកឃើញថា រយៈនៃការឃុំខ្លួនគឺជា«កត្តាសំខាន់ក្នុងការប្រើប្រាស់ឆន្ទានុសិទ្ធិសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែងបណ្តោះអសន្ន» ។ ប៉ុន្តែ នៅពេលដែលការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរយៈពេលយូរ«តម្រូវឲ្យមានសំណាងជម្ងឺចិត្ត» វាមិនមែនជា«បុព្វហេតុល្អសម្រាប់ការដោះលែង[បណ្តោះអាសន្ននោះ]ទេ» ។ នៅក្នុងសំណុំរឿង*ក្រាជីសនិក (Krajisnik)* សាលាដំបូងបានសម្រេចមិនឲ្យមានការដោះលែងនៅពេលដែលរយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនមិនហួសរយៈពេលដែលតុលាការសិទ្ធិមនុស្សរកឃើញថាមិនសមហេតុសមផល ការជំនុំជម្រះត្រូវបានរំពឹងថានឹងចាប់ផ្តើមក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានខែទៀត ហើយជនជាប់ចោទមិនបានធ្វើឲ្យសាលាដំបូងនេះជឿជាក់ថា ប្រសិនបើត្រូវដោះលែងគាត់ប្រាកដជានឹងបង្ហាញខ្លួននៅពេលជំនុំជម្រះ និងមិនបង្កជាគ្រោះថ្នាក់ដល់ជនរងគ្រោះ ឬសាក្សី ។ ចៅក្រមរ៉ូប៊ីនសុន បានជំទាស់ទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចនេះដោយអះអាងថា បើទោះបីជាការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរយៈពេលពីរឆ្នាំប្រហែលជាមិនយូរពេករហូតដល់រំលោភបទដ្ឋានសិទ្ធិមនុស្ស បន្ថែមលើការធានាដែលជនរងគ្រោះបានផ្តល់ទាក់ទងនឹងការបង្ហាញខ្លួនសម្រាប់ការជំនុំជម្រះ វាគួរតែអាចគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការដោះលែងបាន ។

៣៧. នៅក្នុងសំណុំរឿង *បាហ្គោសូរ៉ា*[ចុងចោទមានច្រើននាក់នៅក្នុងសំណុំរឿងនេះ] *(Bagosora et al.)* សាលាដំបូងរបស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា បានពិចារណាថា តើរយៈពេលឃុំខ្លួនរបស់ជនជាប់ចោទ រួមជាមួយកត្តាផ្សេងៗទៀត អាចទទួលបានការដោះលែងបណ្តោះអាសន្នឬទេ ។ ព្រះរាជអជ្ញារបានអះអាងថា រយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនមិនគួរគណនាថាមានរយៈពេល៦ឆ្នាំទេ ប៉ុន្តែ ថាមានរយៈពេល៥ឆ្នាំ៨ខែ ដោយមិនគិតពីរយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនដែលមិនមែនជាការទទួលខុសត្រូវដោយសាលាជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា ។ ប៉ុន្តែ បើទោះបីជាសាលាដំបូងមិនបានដោះស្រាយការអះអាងនេះឲ្យបានច្បាស់លាស់ក៏ដោយ វាហាក់បីដូចជាបានពិចារណាអំពីរយៈពេលឃុំខ្លួនទាំងមូលរបស់ជនជាប់ចោទ មិនមែនត្រឹមតែរយៈពេលដែលទទួលខុសត្រូវដោយសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះទេ ។ ដូច្នេះហើយ សាលាដំបូងនេះបានកត់សម្គាល់ថា "នៅក្នុងករណីពិសេស ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរយៈពេល៦ឆ្នាំអាចជាកត្តាមួយក្នុងការសម្រេចអំពីលក្ខណ្ឌវិសាមញ្ញទាំងឡាយដែលអាចបណ្តាលឲ្យមានការដោះលែងជនជាប់ចោទ" ។

III. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

៣៨. អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានតួនាទីសំខាន់ក្នុងការនាំយកយុត្តិធម៌មកឲ្យប្រទេសកម្ពុជា ។ នេះរួមមិនត្រឹមទាំងតួនាទីស្នូលក្នុងការជំនុំជម្រះមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហម និង អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរប្រព្រឹត្តនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងតួនាទីជាគម្រូដល់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌កម្ពុជាទៀតផង ។ អស់រយៈពេល៨ឆ្នាំដែលឌុចត្រូវជាប់ឃុំឃាំងដោយមិនមានការព្យាយាមច្បាស់លាស់ណាមួយនាំយកឌុចទៅជំនុំជម្រះ ។ ឌុចមិនមែនជាអ្នកជាប់ឃុំឃាំងតែម្នាក់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាដែលត្រូវឃុំខ្លួនរយៈពេលយូរដោយមិនបានទទួលដំណើរការជំនុំជម្រះទេ ។ វាជាភាពស្របច្បាប់ និងជាកេរ្តិ៍ដំណែលរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ដែលអង្គជំនុំជម្រះនេះត្រូវធ្វើអ្វីគ្រប់យ៉ាងនៅក្រោមអំណាចរបស់ខ្លួនដើម្បីធានាដល់សិទ្ធិរបស់បុគ្គលដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន ។ តាមរយៈការធ្វើដូច្នេះ វាអាចធ្វើជាការរួមចំណែកយ៉ាងសម្បើមដល់កិច្ចប្រឹងប្រែងផ្សះផ្សាជាតិយូរអង្វែងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ហើយទំហំនៃការផ្សះផ្សាជាតិនេះគឺលាតសន្ធឹងហួសឆ្ងាយពីកិច្ចការដែលមានព្រំដែនកំណត់របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ និងរយៈពេលខ្លីនៃដំណើរការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។

៣៩. ដើម្បីគោលបំណងនេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះគួរតែរកឃើញថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានយុត្តាធិការក្នុងការពិនិត្យមើលអំពីភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នរបស់ឌុច ហើយអង្គបុរេជំនុំជម្រះខ្លួនឯងគួរតែពិចារណាថាតើសិទ្ធិរបស់ឌុចមានការរំលោភបំពានឬទេ ។ ថាតើអង្គបុរេជំនុំជម្រះរកឃើញថាការពន្យាពេលក្នុងការជំនុំជម្រះឌុចអាចផ្ដល់ឲ្យឌុចនូវការដោះលែងបណ្ដោះអាសន្នឬអត់ ឬរកឃើញផ្ទុយទៅវិញថា ដំណោះស្រាយផ្សេងទៀតអាចសមរម្យជាង ដោយពិចារណាអំពីសំណួរនេះពីដំណាក់កាលដំបូងបំផុតនៃការជំនុំជម្រះនឹងបង្ហាញអំពីភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបញ្ហា និងបង្កើតជាគម្រូល្អបំផុតនៃដំណើរការជំនុំជម្រះត្រឹមត្រូវសម្រាប់តុលាការកម្ពុជាផ្សេងទៀត ។

ផ្ដល់សារណាដោយ

(ហត្ថលេខា)

អ៊ែន ហាញឌុល

ថ្ងៃទី៤ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៧